C/2025/766

11.2.2025

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Odvetvové priemyselné politiky podporujúce väčšiu strategickú autonómiu

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2025/766)

Spravodajca: **Alain COHEUR**

Spolusprávodajca: **Antonello PEZZINI**

Poradca	Giannino Cesare BERNABEI (pre spolusprávodajcu z kategórie 1)
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	18. 1. 2024
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny
Prijaté v sekcii	5. 11. 2024
Prijaté na plenárnom zasadnutí	4. 12. 2024
Plenárne zasadnutie č.	592
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	189/3/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) v súlade so svojimi predchádzajúcimi stanoviskami poukázal na existenciu spoločných rizík vo veľmi odlišných priemyselných odvetviach. Hoci reakcie na ne môžu byť často rovnaké, mali by byť cielené. EHSV naliehavo vyzýva Európsku komisiu (EK), aby sa prostredníctvom prognóz opätovne zaoberala analýzami a perspektívami odvetvovej priemyselnej politiky s cieľom obnoviť konkurencieschopnosť na svetovej úrovni.

1.2. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby urýchlene vykonala cielené opatrenia na podporu rôznych strategických odvetví, ako sú chemický priemysel a súvisiace odbory, hutníctvo a kybernetická bezpečnosť.

1.3. Podľa EHSV musí jednotný trh zabezpečiť väčšiu autonómiu od vonkajších závislostí v dodávateľských, procesných a výrobných reťazcoch, ale musí tiež nasmerovať 450 miliónov spotrebiteľov k európskym výrobkom, a to prostredníctvom vymedzenia noriem udržateľnosti, obehovosti a uhlíkovej stopy, čo umožní jednotnému trhu ďalej upevňovať svoju legitimitu.

1.4. EHSV sa domnieva, že na boj proti úpadku priemyslu musia mať podniky prístup k bankovým inštitúciám, ktoré podporujú priemyselnú politiku zakorenenú v našich regiónoch, k čoraz kvalifikovanejším pracovníkom a akademickým centrám, ktoré podporujú inovácie a výskum s cieľom vytvoriť pracovné miesta v budúcnosti.

1.5. V súvislosti s chemickým priemyslom EHSV zdôrazňuje, že je potrebné posilniť partnerstvá v snahe stimulovať inovácie a investície, premiestniť chemický priemysel a vytvoriť rozhodovacie centrá na európskej pôde, štandardizovať normy kvality pre triedený/vopred upravený plastový odpad a vytvoriť jednotný otvorený sekundárny trh s cieľom zabezpečiť nepretržité dodávky plastového odpadu na prevádzku zariadení na recykláciu chemických látok.

1.6. V oblasti kybernetickej bezpečnosti EHSV vzhľadom na aktuálne hrozby odporúča zaviesť zvýšený a nepretržitý dohľad, ako aj vypracovať programy preventívnej technickej pomoci dostupné pre všetky podniky.

1.7. EHSV sa domnieva, že ďalší úpadok hutníckeho priemyslu je neprijateľný, pretože hrozí vážne narušenie našej strategickej autonómie, všetkých našich priemyselných odvetví (železničného, jadrového, námorného, vesmírneho, automobilového, obranného atď.), a tým aj našej priemyselnej budúcnosti. Európa viac ako kedykoľvek v minulosti potrebuje vytvoriť priemyselný pakt na podporu svojej Zelenej dohody a akčného plánu pre obehové hospodárstvo, posilniť priemyselné aliancie v odvetví hutníctva prostredníctvom veľkých projektov spoločného záujmu a reindustrializovať mnohé zanedbané regióny s cieľom opätovne vytvoriť kvalitné miestne pracovné miesta.

2. **Všeobecné pripomienky**

2.1. Tvárou v tvár pretrvávajúcim krízam Európa spoznala, že musí riešiť svoje strategické závislosti a štrukturálne nedostatky. Strategickú autonómiu možno dosiahnuť len vtedy, ak základné a strategické odvetvia vrátane tých, ktoré sú náročné na energiu a vodu, zostanú v Európe a budú v nej investovať.

2.2. Potreba reagovať na nespoľahlivosť globalizovaných sietí a zlepšiť bezpečnosť dodávateľských reťazcov sa ukazuje ako ekonomická a prevádzková nevyhnutnosť. Zhoršenie geopolitickej a bezpečnostnej situácie, ako aj opatrenia prijaté niektorými tretími krajinami viedli okrem masívnych dotácií na výrobu, ktoré vyvolali narušenie obchodu a nekalú hospodársku súťaž, aj k vzniku takmer monopolných podmienok v oblasti surovín.

2.3. Viac ako kedykoľvek v minulosti majú spotrebitelia tendenciu uprednostňovať zdravé, udržateľné a miestne výrobky, pričom majú vyššie požiadavky, pokiaľ ide vzdialenosť a vysledovateľnosť, čo tiež svedčí v prospech premiestnenia výroby späť do Európy. Naše priemyselné odvetvia zohrávajú kľúčovú úlohu pri transformácii hospodárstva.

2.4. V tomto stanovisku sa poukazuje na význam určitých odvetví pri dosahovaní strategickej autonómie a na to, ako ich môžu podporiť odvetvové priemyselné politiky. Pre našu autonómiu majú zásadný význam mnohé odvetvia. S cieľom doplniť víziu vypracovanú v stanovisku na tému *Smerom k odolnejšej, konkurencieschopnejšej a udržateľnejšej Európe* ([1]) boli predmetom voľby tohto stanoviska odvetvia chemického priemyslu, kybernetickej bezpečnosti a hutníctva, a to so zreteľom na globálny prístup stanovený vo Versailles a v Granade a následne opätovne prerokovaný v kontexte antverpského vyhlásenia zo 4. marca 2024 ([2]).

2.5. Priemyselný akčný plán by mal umožniť prehodnotiť naše odvetvové priemyselné stratégie, aby naše priemyselné odvetvia dokázali reagovať na všetky transformácie a výzvy, s ktorými sú konfrontované. Pre naše priemyselné odvetvia sú kľúčové tieto požiadavky:

— zabezpečiť prístup ku kritickým surovinám ([3]);

— riadiť podniky spôsobom, ktorý šetrí uhlíkové a vodné zdroje ([4]) s cieľom reagovať na prepojenie energia/voda/kritické suroviny;

— integrovať pokrok súvisiaci s digitalizáciou ([5]);

— mať prístup k finančným zdrojom a

— mať kvalifikovanú pracovnú silu, programy pokračujúcej odbornej prípravy a rekvalifikácie, pričom osobitnú pozornosť treba venovať MSP, najmä prostredníctvom zavedenia plánu pre ľudí a spoločnosť ([6]).

([1]) Ú. v. EÚ C, C/2024/4062, 12.7.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4062/oj?locale=sk.
([2]) https://cms.antwerp-declaration.eu/uploads/declaration.pdf.
([3]) Ú. v. EÚ C 349, 29.9.2023, s. 142.
([4]) Ú. v. EÚ C, C/2024/4062, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4062/oj, a stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C, C/2024/4659, 9.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4659/oj.
([5]) Ú. v. EÚ C, C/2024/4062, 12.7.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4062/oj?locale=sk.
([6]) Ú. v. EÚ C, C/2024/4659, 9.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4659/oj.

2.6. V záujme zachovania konkurencieschopnosti podnikov v situácii, keď si nemusia nevyhnutne vzájomne konkurovať za rovnakých podmienok, je potrebné oživiť jednotný trh, ako sa navrhuje v správe Enrica Lettu a v správe Maria Draghiho, podporiť špičkový výskum a inovácie v odvetviach, ako je umelá inteligencia, kvantové technológie, biotechnológie, moderné materiály a emisne neutrálne technológie, a zlepšiť dodávateľské a dopravné reťazce a zároveň uľahčiť prístup k úverom.

2.7. Tieto obrovské výzvy prichádzajú v čase, keď podniky čelia najvážnejšiemu hospodárskemu poklesu za posledné desaťročie, keď klesá dopyt, rastú výrobné náklady a investície sa presúvajú do iných regiónov. Podniky viac ako kedykoľvek v minulosti naliehavo potrebujú jasnosť, predvídateľnosť a dôveru v Európu a jej priemyselnú odvetvovú politiku.

2.8. Naše podniky, ktoré sú priekopníkmi v oblasti klímy, vrátane tých, ktoré pôsobia v strategických odvetviach, by sa mohli dostať do konkurenčnej nevýhody v dôsledku prísnejších environmentálnych noriem v porovnaní s inými globálnymi aktérmi. Čeliť tejto skutočnosti a pomôcť priemyselnému odvetviu opäť získať rovnaké postavenie ako jeho konkurenti treba zavedením politických opatrení, ktoré by znížili riziko úniku uhlíka a zároveň pripravili pôdu pre vedúce postavenie priemyslu v oblasti technológií.

2.9. Prechod na udržateľné hospodárstvo ponúka EÚ príležitosť stať sa lídrom v rozvíjajúcich sa odvetviach čistých technológií a slúži aj ako katalyzátor modernizácie jej priemyslu. Dve z príležitostí, ktoré sa otvárajú, sú snaha o dosiahnutie technologického prvenstva v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a efektívneho využívania vody a zavedenie obehovejšieho hospodárstva.

3. **Odolné a konkurencieschopné priemyselné odvetvia**

3.1. Priemyselné odvetvia stoja pred týmito výzvami:

— prispôsobiť svoju schopnosť integrovať nové požiadavky súvisiace s konkurencieschopnosťou a preukázať väčšiu odolnosť;

— absorbovať otrasy a pružne reagovať na meniace sa požiadavky trhu;

— podporiť svoje usmernenia nad rámec kritérií nákladov s cieľom náležite zohľadniť rozmery služieb a kvality, ochrany životného prostredia a zachovania ľudských zdrojov (kvalitné pracovné miesta);

— zlepšiť svoju výkonnosť z hľadiska energie a využívania materiálov a zároveň optimalizovať úroveň svojej konkurencieschopnosti na svetových trhoch;

— udržať vysokú úroveň investícií do technologických inovácií,

— a získať ľahší prístup k európskemu a národnému rizikovému kapitálu.

3.2. Na tento účel potrebujú podniky prístup k finančným inštitúciám, ktoré podporujú európsku priemyselnú politiku. Rozhodujúci význam bude mať poskytovanie finančných prostriedkov zo strany súkromného sektora a bánk. Napriek vysokej miere zadlženia a inflácie, ktoré obmedzujú jeho manévrovací priestor, musí verejný sektor naďalej zohrávať zásadnú úlohu v prístupe k financiám, ale mali by sa využívať aj zdroje súkromného sektora a v prípade potreby nasmerovať úspory domácností do výnosnejších finančných aktív.

3.3. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti a štrukturálne a regionálne fondy by sa mali čo najskôr zamerať na integráciu a budovanie európskej infraštruktúry v oblasti energetiky, digitálnych technológií, zachytávania, využívania a ukladania uhlíka a recyklácie na svetovej úrovni, keďže ide o dôležité projekty európskeho záujmu. Treba zmierniť preťaženie cezhraničnej dopravy, rozvíjať transeurópske siete a odstrániť prekážky pri udeľovaní povolení pre projekty priemyselnej transformácie.

3.4. Prebiehajúce transformácie si budú vyžadovať aj veľký počet čoraz kvalifikovanejších pracovníkov. Kvalifikovanej pracovnej sily na prácu v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a digitalizovanej energie je však v rámci EÚ málo, záujem o mobilitu je niekedy nízky a zamestnávatelia čelia silnej konkurencii zo strany súvisiacich odvetví činnosti. Odhaduje sa, že tento nedostatok pracovnej sily sa bude prehlbovať tak v prípade robotníkov, ako aj riadiacich pracovníkov. Rozvoj umelej inteligencie zároveň prináša príležitosti a výzvy, ktoré je stále ťažké posúdiť, pretože umožňuje prekonať človeka v úlohách zberu a analýzy údajov, a dokonca aj v oblasti koncepcie. Ide o novú priemyselnú revolúciu, ktorá si vyžaduje nový kultúrny rámec a nové zručnosti, ktoré sú nevyhnutné pre nové, vysokokvalifikované pracovné miesta.

3.5. Vďaka sumarizácii potrieb vyjadrených na odvetvovej úrovni sa podarí získať konsolidovaný obraz o kvalifikačných požiadavkách, pričom sa zohľadní obracanie vekovej pyramídy, ako aj vstupy na trh práce a odchody z neho.

3.6. V tejto súvislosti musí EK vypracovať spoľahlivé štúdie. V prípade potreby by sa v záujme úspechu týchto transformácií mohli uplatniť sociálne opatrenia s cieľom maximalizovať pozitívne transformácie a minimalizovať negatívne vplyvy na spoločnosť. Zároveň je dôležité rozvíjať odvetvia excelentnosti s cieľom zabezpečiť kvalifikovanú pracovnú silu.

3.7. Zintenzívnenie globálnej hospodárskej súťaže v dôsledku vzniku nových ekonomík ponúka príležitosti na ďalšie využitie potenciálu jednotného trhu EÚ, inteligentnej špecializácie a rozšírenia prepojenia a globálnych hodnotových reťazcov, ale sprevádza ho rastúce riziko využívania hospodárskych závislostí na geopolitické účely a vytvárania mimoriadne silných monopolov v celosvetovom meradle.

3.8. V dôsledku toho je potrebné posilniť odolnosť strategických hospodárskych aktív EÚ prostredníctvom ochrany práv duševného vlastníctva a kritických infraštruktúr, aby sa zabránilo vonkajšej kontrole a znovu zaviedla rovnováha hospodárskej moci s cieľom obnoviť stabilné a bezpečné dodávateľské reťazce. EÚ musí posilniť svoju schopnosť stanovovať spoločné hospodárske ciele a konať nezávisle.

3.9. Koordinované diplomatické úsilie bude rozhodujúce pri zabezpečovaní toho, aby sa prechod na udržateľné hospodárstvo stal celosvetovým zámerom. EÚ má obrovskú príležitosť presadiť a udržať si vedúce postavenie v diplomacii v oblasti klímy za predpokladu, že si zachová úlohu hnacej sily udržateľnej transformácie a podporí globálne hnutie za zodpovednú zmenu.

4. **Chemický priemysel a odvetvie výrobkov súvisiacich so zdravím**

4.1. Chemický priemysel je jedným z odvetví, ktoré majú zásadný význam pre strategickú autonómiu, a zároveň jedným z tých, ktoré sú najviac zasiahnuté úpadkom v dôsledku spomalenia svetovej ekonomiky, menšieho počtu miestnych odbytísk a straty konkurencieschopnosti v dôsledku vyšších cien energií a surovín v Európe. Na túto situáciu zareagovali len chemické odvetvia spojené so zdravím, a najmä s farmaceutickými výrobkami.

4.2. Európsky chemický priemysel musí smerovať ku klimatickej neutralite. Zohráva kľúčovú úlohu pri riadení zmien v mnohých priemyselných odvetviach. EÚ musí zachovať rovnováhu medzi svojimi ambíciami v oblasti životného prostredia a konkurencieschopnosti a zabezpečiť, aby jej právne predpisy v oblasti chemických látok boli účinné a podporovali inovácie a aby jej prístup vychádzal skôr z rizík než zo širokých zákazov výrobkov a v prípade potreby využíval vzorec „normatívneho experimentálneho prostredia“.

4.3. Chemická recyklácia nie je v súčasnosti dostatočne rozvinutá, pretože chýba vhodný legislatívny rámec. Plný potenciál chemickej recyklácie by sa mal využiť prostredníctvom opatrení na podporu inovácií, rovnakých podmienok, recyklačných reťazcov a jasných spôsobov „zhodnocovania“ plastov po použití, ktoré by sa inak vyviezli, spálili, skládkovali alebo premrhali.

4.4. Pravidlá EÚ na podporu chemickej recyklácie ako doplnkového riešenia k mechanickej recyklácii sú potrebné na prilákanie investícií do týchto technológií a na pomoc EÚ pri plnení jej cieľov v oblasti recyklovaného obsahu. Zásadný význam má metóda hmotnostnej bilancie v postupných fázach, ktorá umožňuje nahradiť určité percento obsahu fosílnych palív (neobnoviteľných) produktmi z obehových zdrojov.

4.5. Na zabezpečenie zintenzívnenia recyklácie chemikálií a jej zavedenia v plnom rozsahu treba konať podľa hlavných zásad, ako sú:

— zintenzívniť partnerskú spoluprácu s cieľom stimulovať inovácie a investície podľa vzoru Aliancia pre plasty v obehovom hospodárstve;

— premiestniť chemický priemysel späť do Európy a zriadiť rozhodovacie centrá na európskej pôde;

— štandardizovať normy pre transparentný prístup hmotnostnej bilancie s normami kvality pre triedený/vopred upravený plastový odpad a zároveň využívať analýzy životného cyklu na meranie vplyvov na životné prostredie;

— vytvoriť jednotný otvorený sekundárny trh, ktorý by zaručil nepretržité dodávky plastového odpadu pre prevádzku zariadení na chemickú recykláciu.

4.6. Pokiaľ ide o výrobky súvisiace so zdravím, biotechnológia a biologická výroba zohrávajú v chemickom priemysle kľúčovú úlohu a ponúkajú množstvo príležitostí na vývoj vysokoúčinných udržateľných výrobkov, pričom posilňujú strategickú autonómiu ([7]).

4.7. Je potrebné podporiť odvetvia zdravotníctva a farmácie, najmä prostredníctvom ambiciózneho aktu o kritických liekoch s cieľom riešiť závislosť Európy a posilniť našu suverenitu, odolnosť a schopnosť inovovať a vyrábať ([8]).

5. **Odvetvie kybernetickej bezpečnosti**

5.1. Internet priemyselných vecí je hlavnou súčasťou štvrtej priemyselnej revolúcie (alebo „Priemysel 4.0“), ktorá zahŕňa mnohé koncepcie a technológie, ako je umelá inteligencia, *cloud computing* a rozšírená realita, ale ktorá nie je dostatočne chránená a je ťažké ju monitorovať.

5.2. V digitálnej oblasti sa okrem priorít normalizácie informačných a komunikačných technológií pre jednotný digitálny trh v digitálnej agende EÚ, stratégii v oblasti údajov a európskom akte o umelej inteligencii uznáva význam prijatia noriem pre novú generáciu technológií a bola zavedená stratégia normalizácie.

5.3. Niektoré aplikácie umelej inteligencie môžu predstavovať hrozbu pre práva občanov a demokraciu, či už ide o systémy biometrickej kategorizácie, ktoré využívajú citlivé prvky, necielené získavanie podôb tváre z internetu alebo záznamov priemyselných kamier na vytvorenie databáz rozpoznávania tvárí, rozpoznávanie emócií na pracovisku a vo vzdelávacích inštitúciách, sociálne hodnotenie alebo systémy umelej inteligencie, ktoré manipulujú s ľudským správaním. Všetky tieto aspekty si vyžadujú zvýšený a neustály dohľad.

5.4. V oblasti kybernetickej bezpečnosti EÚ čelí rastúcim rizikám a zložitým hrozbám. Na prekonanie súčasnej roztrieštenosti a podporu väčšej spolupráce medzi členskými štátmi je nevyhnutné rozvíjať koordináciu a dosiahnuť, aby si členské štáty vymieňali informácie o útokoch, ktorým sú vystavené, a to napriek citlivosti informácií týkajúcich sa národnej bezpečnosti.

5.5. Členské štáty musia neustále vyhodnocovať riziká pre európske komunikačné infraštruktúry a siete. Je potrebné identifikovať viaceré hrozby pre komunikačné siete a infraštruktúry, ako sú tzv. stierače (malvér typu *wiper*), útoky ransomvéru, útoky na dodávateľský reťazec, fyzické útoky, sabotáže atď.

5.6. Neustále zmeny, anonymita a neexistencia hraníc v kybernetickom priestore predstavujú príležitosti aj riziká pre fungovanie informačnej spoločnosti na individuálnej, národnej a nadnárodnej úrovni. MSP čelia vážnym rizikám v oblasti kybernetickej bezpečnosti a kybernetické útoky majú často fatálne následky. Preto je potrebné vykonávať programy preventívnej technickej pomoci, ku ktorým majú prístup všetky podniky.

([7]) Ú. v. EÚ C, C/2024/6026, 23.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6026/oj.
([8]) Ú. v. EÚ C, C/2024/1568, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1568/oj, a Ú. v. EÚ C, C/2024/3387, 31.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3387/oj.

6. **Hutníctvo**

6.1. Význam hutníctva sa podceňuje. Hutníctvo sa pritom neobmedzuje len na spracovanie ocele, ale zohráva úlohu aj pri výrobe špeciálnych zliatin pre letectvo, elektroniku, stavebníctvo, automobily, vysokorýchlostné vlaky a jadrovú energiu, nehovoriac o jeho využití v každodennom živote (hliníkové plechovky, prenosné počítače atď.).

6.2. Treba povedať, že v oceliarskom odvetví sa už mnohé rozhodovacie centrá nenachádzajú v Európe, ale napríklad v Indii, zatiaľ čo špičkový výskum je v Európe naďalej dobre etablovaný. Výsledná geografická a intelektuálna vzdialenosť medzi rozhodovacími, výrobnými a výskumnými centrami často vedie k strate hutníckych zručností.

6.3. V dôsledku toho sa oslabuje univerzitná činnosť, keďže hutníctvo sa vyraďuje zo študijných programov, výučba je oslabená, príťažlivosť priemyselných odborov sa znižuje, chýbajú mladí výskumníci a inžinieri, počet pracovných miest klesá, mzdy klesajú, profesia stráca svoju atraktívnosť a odvetvie sa rúca, zatiaľ čo potreby pretrvávajú a naďalej výrazne rastú.

6.4. EHSV sa domnieva, že ďalší úpadok hutníckeho priemyslu je neprijateľný, pretože hrozí vážne narušenie našej strategickej autonómie, všetkých našich priemyselných odvetví (železničného, jadrového, námorného, vesmírneho, automobilového, obranného atď.), a tým aj našej priemyselnej budúcnosti.

6.5. EHSV uznáva, že nová priemyselná stratégia do roku 2020 položila základy priemyselnej politiky, avšak po približne piatich rokoch mnohé nedostatky, ktoré boli v tom čase identifikované, nestratili nič zo svojej aktuálnosti a štrukturálne riešenia sa zavádzajú pomaly. Európa viac ako kedykoľvek predtým potrebuje vytvoriť priemyselný pakt na podporu svojej Zelenej dohody a akčného plánu pre obehové hospodárstvo, posilniť priemyselné aliancie v odvetví hutníctva prostredníctvom veľkých projektov spoločného záujmu a reindustrializovať mnohé zanedbané regióny s cieľom opätovne vytvoriť kvalitné miestne pracovné miesta.

6.6. Na zabezpečenie odbytísk pre strategické odvetvia európskeho priemyslu sa zdá byť takisto nevyhnutné nasmerovať 450 miliónov spotrebiteľov na európske výrobky, a to vymedzením noriem udržateľnosti, obehového hospodárstva a uhlíkovej stopy, ktoré umožnia jednotnému trhu ďalej upevňovať jeho legitimitu.

V Bruseli 4. decembra 2024

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Oliver RÖPKE